

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
Факультет історичний
Кафедра Археології та спеціальних галузей історичної науки

Затверджено

На засіданні кафедри Археології та спеціальних галузей історичної науки факультету історичного Львівського національного університету імені Івана Франка (протокол № 1 від 27.08 2019 р.)

Завідувач кафедри

Силабус з навчальної дисципліни
«Первісне мистецтво як джерело культури людства»,
що викладається в межах освітньо-наукової програми
підготовки доктора філософії з гуманітарних наук
третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти для
здобувачів зі спеціальності
032 – історія та археологія

Львів 2019 р.

Силабус курсу “Первісне мистецтво як джерело культури людства”
2019/2020 навчального року

Назва курсу	Первісне мистецтво як джерело культури людства
Адреса викладання курсу	М. Львів, вул. Університетська,1
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	Історичний факультет, Кафедра археології та спеціальних галузей історичної науки
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	ВД 01.04.04
Викладач курсу	<i>Анастасія Юріївна Баукова, к.і.н., доцент кафедри археології та спеціальних галузей історичної науки</i>
Контактна інформація викладача	anastasia_bau@ukr.net , Anastasiya Baukova (Academia.edu)
Консультації по курсу відбуваються	Консультації відбуваються в день проведення лекцій/практичних занять . також можливі он-лайн консультації через WhatsApp чи подібні ресурси. Для погодження часу он-лайн консультацій слід писати на електронну адресу викладача.
Інформація про курс	Курс розроблено таким чином, щоб надати учасникам необхідні знання, обов’язкові для того, щоб оцінити роль мистецтва у становленні людини як окремого біологічного виду. Тому у курсі представлено як огляд концепцій щодо походження мистецтва, його інтерпретації та роль мистецтва в антропогенезі загалом. Також показані процеси та інструменти, потрібні для розвитку вмінь та навичок аналізу культури та мистецтва загалом.
Коротка анотація курсу	Дисципліна “Первісне мистецтво як джерело культури людства” є вибірковою дисципліною зі спеціальності “Археологія” для освітньої програми навчання в аспірантурі, яка викладається в семестрі в обсязі 3 кредитів (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS)
Мета та цілі курсу	Метою вивчення вибіркової дисципліни “Первісне мистецтво як джерело культури людства” є ознайомлення студентів із наступними завданнями: <ul style="list-style-type: none"> ● формування стійких уявлень про основні досягнення палеобіології, антропології та суміжних наук у сфері вивчення антропогенезу; ● розширення відомостей про історію первісної археології та основні школи; ● ознайомлення з основними джерелами до вивчення палеолітичного мистецтва;

	<ul style="list-style-type: none"> ● вивчення методів аналізу та інтерпретації джерел, ознайомлення з історіографічними та мистецтвознавчими концепціями; ● розвиток компаративних уявлень майбутніх істориків, співставлення нової інформації зі знаннями стосовно інших епох та притаманного їм мистецтва, формування цілісного бачення історичних та культурних процесів у Європі та Африці; ● оволодіння категорійно-понятійним апаратом історичної науки; ● розвиток навичок аналізу творів та проведення паралелей.
Література для вивчення дисципліни	<ol style="list-style-type: none"> 1. Clottes J. What is Paleolithic Art?: Cave Paintings and the Dawn of Human Creativity. – University of Chicago Press, 2016. – 192 p. 2. Kleiner Fled S. Gardner’s Art through the Ages: The Western Perspective. – Vol. 1. – Cengage Learning, 2009. – 464 p. 3. D. Tab Rasmussen, Schopf. The Origin and Evolution of Humans and Humaness. – Portland, 1993. – 146 p. 4. D. L. Hoffmann; C. D. Standish; M. García-Diez; P. B. Pettitt; J. A. Milton; J. Zilhão; J. J. Alcolea-González; P. Cantalejo-Duarte; H. Collado; R. de Balbín; M. Lorblanchet; J. Ramos-Muñoz; G.-Ch. Weniger; A. W. G. Pike (2018). "U-Th dating of carbonate crusts reveals Neandertal origin of Iberian cave art" // Science. – №359 (6378). – p. 912–915. 5. R. A. Bentley, H. D. G. Maschner, & C. Chippendale, Eds. Handbook of Theories and Methods in Archaeology, Altamira Press, Walnut Creek CA, 2007. – p. 283-296. 6. P.B.Pettitt, Discovery, nature and preliminary thoughts about Britain's first cave art // https://web.archive.org/web/20120425064551/http://capra.group.shef.ac.uk/5/pettitt.pdf 7. Poul G. Bahn. Journey through the Ice Age. – University California Press, 1997. – 240 p. 8. Chase, Philip G. The Emergence of Culture: The Evolution of a Uniquely Human Way of Life. – Birkhäuser, 2005. 9. Bailey D. Prehistoric figurines: representation and corporeality in the Neolithic, Routledge publishers, 2005. – 213 P. 10. Sandars, Nancy K., Prehistoric Art in Europe. – Penguin (Pelican, now Yale, History of Art), 1968. – 230 p. 11. Wildgen W. The Paleolithic origins of art, its dynamic and topological aspects, and the transition to writing // http://www.archeo.uw.edu.pl/zalaczniki/upload80.pdf 12. Petrognani S. Early Upper Paleolithic Art: Shared characteristics and Different Symbolic Traditions // https://journals.openedition.org/palethnologie/836

	<p>13. Hodgson D., Pettitt P. A Radical New Theory About the Origins of Art // https://www.sapiens.org/archaeology/paleolithic-cave-art-animals/</p> <p>14. Вишняцкий Л.Б. О подлинном авторе магической гипотезы происхождения искусства // https://www.academia.edu/40334572/About the Genuine Author of the Magical Hypothesis of Art Origins</p> <p>15. Гиренок Ф.И. Аутография языка и сознания. – М., 2016.</p> <p>16. Клягин Н.В. Происхождение цивилизации (социально-философский аспект). – М., 2013. – 312 с.</p> <p>17. Абрамова З.А. Изображения человека в палеолитическом искусстве Евразии. – Ленинград: Наука, 1966. – 220 с.</p> <p>18. Kuczyńska-Zonik A. Paleolityczna Wenus. Górnopaleolityczne przedstawienia antropomorficzne z europy środkowo-wschodniej. Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2014. – 228 s.</p>
Тривалість курсу	90 годин 4 семестр, іспит
Обсяг курсу	48 годин аудиторних занять. З них 32 години лекцій, 16 годин лабораторних робіт/практичних занять та 42 годин самостійної роботи.
Очікувані результати навчання	<p>Після завершення курсу студент буде:</p> <p>Знати</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Основні віхи розвитку культурної антропології як науки; ● Сучасний стан розробки проблеми тлумачення палеолітичного мистецтва; ● Розуміти роль мистецтва в процесі антропогенезу; ● Наявну джерельну базу предмету дослідження; ● Основні пам'ятки палеолітичного мистецтва та їх роль у туристичному потенціалі країн; ● Музейні колекції з предмету курсу. <p>Вміти</p> <ul style="list-style-type: none"> ● вести самостійну дослідницьку роботу з різними типами джерел до вивчення проблем первісної археології та культурології (археологічними, писемними, картографічними і т.д.) та історіографією; ● користуватись категорійно-понятійним апаратом історичної науки; ● характеризувати головні етапи, явища і тенденції розвитку первісного мистецтва; ● критично аналізувати і впорядковувати історичну інформацію; ● володіти культурою мислення, здатністю до узагальнення, аналізу, сприйняття інформації, постановки мети і вибору шляхів її досягнення; ● логічно коректно, аргументовано і ясно будувати усне й письмове мовлення;

	<ul style="list-style-type: none"> • з повагою і ретельністю ставитися до історичної спадщини і культурних традицій; ти збереженню історико-культурних пам'яток доби;
Ключові слова	Антропогенез, археологічна періодизація, археологічна культура, палеолітичне мистецтво, рухомі та нерухомі об'єкти, франко-кентабрійська зона, палеолітична Венера, печерний розпис.
Формат курсу	очний
Теми	<p>Тема 1. Первісна археологія як наука. Основні проблеми та досягнення науки. Періодизація та проблеми антропогенезу.</p> <p>Тема 2. Археологічний вимір духовності. Феномен духовної культури.</p> <p>Тема 3. Кліматичні чинники антропогенезу. Первісна людина і навколишнє середовище.</p> <p>Тема 4. Середній палеоліт: основні характеристики матеріальної культури, осередки заселення, питання міграцій та дифузій.</p> <p>Тема 5. Основні теорії походження мистецтва. Сучасний стан розробки проблеми.</p> <p>Тема 6. Основні види палеолітичного мистецтва та їх локалізація. Первинність форми та кольору.</p> <p>Тема 7. Мистецтво Франко-кентабрійської зони.</p> <p>Тема 8. “Палеолітична Венера” як археологічна категорія. Типи, види, періодизація.</p> <p>Тема 9. Печерний розпис як видатне досягнення палеолітичного мистецтва. Історія дослідження.</p> <p>Тема 10. Основні пам'ятки з розписом. Сюжети, стиль виконання, утилітарне значення.</p> <p>Тема 11. Середземноморська зона первісного мистецтва. Центри, сюжети, види.</p> <p>Тема 12. Знаково-комунікативна роль первісного мистецтва.</p> <p>Тема 13. Первісне мистецтво Сходу. Знахідки, сюжети, види, значення.</p> <p>Тема 14. Зв'язок первісного мистецтва з духовними практиками населення кам'яної доби.</p> <p>Тема 15. Первісне мистецтво на території України: дослідники, знахідки, значення.</p> <p>Тема 16. Роль первісного мистецтва в становленні європейської культури зокрема та людства загалом.</p>
Підсумковий контроль, форма	Іспит в кінці 4 семестру комбінований
Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватись під час викладання курсу	Презентації, лекції, дискусія, групові проекти.
Необхідне обладнання	Вивчення курсу потребує наявність високошвидкісного Інтернет та проектора.
Критерії оцінювання	<p>Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою. Бали нараховуються за наступним співвідношенням:</p> <p>*практичні/самстійні: 25% семестрової оцінки; максимальна кількість балів – 25.</p> <p>*контрольні заміри (модулі): 25% семестрової оцінки; максимальна кількість балів – 25.</p> <p>*іспит/залік: 50% семестрової оцінки. Максимальна кількість балів – 50.</p>

	<p>Підсумкова максимальна кількість балів – 100.</p> <p>Письмові роботи: Очікується, що студенти підготують письмову роботу – есе.</p> <p>Академічна доброчесність: Очікується, що роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують приклади можливої академічної не доброчесності. Виявлення ознак академічної не доброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її не зарахування викладачем, не залежно від масштабів плагіату чи обману.</p> <p>Відвідування занять є важливою складовою навчання. Очікується, що всі студенти відвідують усі лекції та практичні заняття курсу. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватись усіх строків для виконання усіх видів робіт, передбачених курсом.</p> <p>Політика виставлення балів. Враховуються бали, набрані на поточному тестуванні, самостійній роботі та бали підсумкового тестування. При цьому обов'язково враховуються присутність на заняттях та активність студента під час практичного заняття: неприпустимість пропусків та запізнь на заняття; користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними засобами під час заняття в цілях, не пов'язаних з навчанням; списування та плагіат; несвоєчасне виконання поставленого завдання тощо.</p> <p>Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються.</p>
Питання для підсумкового опитування	
Опитування	Анкету-оцінку з метою оцінювання якості курсу буде надано по завершенню курсу.

Схема КУРСУ

Т и ж д е н ь	Тема (лекційного/семінарського заняття), розширений план	С а м о с т і й н а	Завдання для самостійної роботи	Література
--	---	--	--	-------------------

		Р о б о т а , г о д .		
І.	1. Лекція 1. Первісна археологія як наука. Основні проблеми та досягнення науки. Періодизація та проблеми антропогенезу.	2	Опрацювання матеріалу Лекції 1	1.Шовкопляс І.Г. Основи археології. К. 1985; 2. Видатні дослідники української археології / Уклад. В.А.Рудий. Тексти лекцій. Львів, 2005. 3. Poul G. Bahn. Journey through the Ice Age. – University California Press, 1997. 4.Клейн Л.С. Введение в теоретическую археологию. СПб. 2004; 5.Авдусин Д.А. Основы археологии М., 1989; 6.Брей У., Трамп Д. Археологический словарь М. 1999; 7.Мартынов А.И., Шер Я.А. Методы археологического исследования М.,1989; 8.Щапова Ю.Л. Археологическая эпоха: хронология, периодизация, теория, модель. М., 2005 9. Винокур І.С., Телегін Д.Я. Археологія України: Підручник. – Тернопіль, 2004; 10. Археологія України: Курс лекцій. – К., 2005. 11. Словник-довідник з археології. – К., 1996. 12. Амальрик А.С. Монгайт А.Л. В поисках исчезнувших цивилизаций. - М.,1966. 13. Гарден Ж.-К. Теоретическая археология – М., 1983.
	2. Лекція 2.	2	Опрацювання матеріалу Лекції	1.Археология Украинской ССР. В трех томах. – Том первый. Первобытная археология. – К., 1985.;

	Археологічний вимір духовності. Феномен духовної культури.	2		<p>2. Кам'яна доба України: До 130-річчя відкриття Гінцівської стоянки. - Вип. 4.- Київ-Полтава, 2003.</p> <p>3. Колосов Ю.Г., Степанчук В.И., Чабай В.И. Ранний палеолит Крыма. – К., 1993</p> <p>4.Залізник Л.Л. Нариси стародавньої історії України. – К., 1994;</p> <p>5.Степанчук В. Львововики, мамонти та первісні люди: Україна мільйон років тому. – К., 2007</p> <p>6. Черныш А.П. Палеолит и мезолит Поднестровья. – Москва, 1973.</p> <p>7 Ситник О.С. Культурна антропологія. – Львів, 2012.</p> <p>8. Залізник Л.Л. Археологія України. Курс лекцій. – К., 2005.</p> <p>9. Деревянко А.П., Маркин С.В., Васильев С.А.. Палеолитоведение. Введение и основы. – Новосибирск,1994.</p> <p>Монгайт Л. Археология Европы. Каменный век. – М., 1973.</p>
II.	<p>3. Лекція 3.</p> <p>Кліматичні чинники антропогенезу. Первісна людина і навколишнє середовище.</p>	2	Опрацювання матеріалу Лекції 3	<p>1. Монгайт Л. Археология Европы. Каменный век. – М., 1973.</p> <p>2. Неприна В.И., Залізник Л.Л., Кротова А.А. Памятники каменного века Левобережной Украины. – К., 1986.</p> <p>3. Лазуков Г.И., Гвоздовер М.Д., Рогинский Я.Я., Урысон М.И., Харитонов В.М., Якимов В.П. Природа и древний человек (основные этапы развития природы, палеолитического человека и его культуры на территориии СССР в плейстоцене). – М.:Мысль, 1981.</p> <p>4.Залізник Л.Л. Археологія України: Курс лекцій. – К., 2005.</p> <p>5.Jolly C., Plog F. Physical Antropology and archeology. – New York, 1987.</p> <p>6. Степанчук В. Львововики, мамонти та первісні</p>

				люди: Україна мільйон років тому. – К., 2007. 7. Каменный век на территории Украины: Некоторые аспекты хозяйства и этнокультурных связей. – К., 1990. 8. Алексеев В.П. Становление человечества. – М.: Издательство политической литературы, 1984. 9. Анисюткин Н.К. Мустьерская эпоха на Юго-Западе Русской равнины. – СПб, 2001. 10. Вишняцкий Л.Б. Введение в преисторию. – Кишинев, 2002. 11. Burroughs W.J. Climate Change in Prehistory. The end of Reign of Chaos. – New York, 2005.
III.	4. Семінар 1. Стадії антропогенезу. Деякі аспекти господарства та суспільного життя архаїчних людей.	4	Підготовка усних відповідей до Семінару 1	1.Шовкопляс І.Г. Основи археології. К. 1985; 2.Клейн Л.С. Введение в теоретическую археологию. СПб. 2004; 3.Авдусин Д.А. Основы археологии М., 1989; 4.Ситник О.С. Культурна антропологія: походження людини і суспільства. – Львів, 2012; 5. Елинек Я. Большой иллюстрированный атлас первобытного человека. – М., 1985. 6.Ламберт Д. Доисторический человек. / Кембриджский путеводитель. – Ленинград, 1991. 7. Винокур І.С., Телегін Д.Я. Археологія України: Підручник. – Тернопіль, 2004; 8. Залізник Л. Археологія України: Курс лекцій. – К., 2005. 9.Сегеда С. Антропологія. – К., 2001.
	5. Лекція 4. Середній палеоліт: основні характеристики матеріальної культури, осередки заселення, питання міграцій та дифузій.	2	Опрацювання матеріалу Лекції 4	1. Ефименко П.П. Первобытное общество. – К., 1953. 2. Пастернак Я. Археологія України. – Торонто, 1961. 3. Рудинський М. Я. Кам'яна Могила (Корпус наскельних рисунків). – К., 1961. 4. Ситник О.С.Культурна антропологія. – Львів,

				<p>2012.</p> <p>5. Липс Ю.. Происхождение вещей: из истории культуры человечества. – М., 1954.</p> <p>6. Кларк Г.. Доисторическая Европа. – М., 1953.</p> <p>7. Ранов В.А.. Древнейшие страницы истории человечества. – М., 1988.</p> <p>8. Дробішевский С.В. Предшественники. Предки? Палеоантропы. Часть V. – М., 2006.</p> <p>9. Gemble C. The Paleolithic Societes of Europe. – 1999.</p>
IV.	6. Семінар 2. Матеріальна та духовна культура людини у нижньому палеоліті.	4	Підготовка усних відповідей до Семінару 2	<p>1. Бонч-Осмоловский Г.А. Кисть ископаемого человека из грота Киик-Коба. – Москва; Ленинград, 1941. – 172 с.</p> <p>2. Борисковский П.И. Палеолит Украины. – Москва; Ленинград, 1950. – 140 с.</p> <p>3. Степанчук В. Львовдовики, мамонты та первісні люди: Україна мільйон років тому. – К., 2007.</p> <p>4 Бибиков С.Н. Древнейший музыкальный комплекс из костей мамонта. Очерк материальной и духовной культуры палеолитического человека. – М., 1981.</p> <p>5. Ефименко П.П. Первобытное общество. – К., 1953.</p> <p>6. Мацкевий Л. Вклад Павла Борисковського у вивчення кам'яної доби Подністров'я // МДАПВ. Постаті української археології. – Львів, 1998. – Вип. 7. – С. 24-25.</p> <p>7. Черныш А.П. Палеолит и мезолит Поднестровья. – Москва, 1973.</p> <p>8. Ситник О.С. Культурна антропология. – Львів, 2012.</p> <p>9. Залізник Л.Л. Археология Украины. Курс лекцій. – К., 2005.</p> <p>Монгайт А.Л. Археология Западной Европы. Каменный век. – М., 1973.</p>
V.	7. Лекція 5. Основні теорії походження мистецтва. Сучасний стан розробки проблеми.	2	Опрацювання матеріалу Лекції 5	<p>1. Bukowski Z., Dabrowski K. Świt kultury europejskiej.— Warszawa, 1972.</p> <p>2. Монгайт А.Л. Археология Звападной Европы. Бронзовый и железный век. – М., 1974.</p>

				<p>3. Martini, I. Peter. Landscapes and Societies: Selected Cases. — Springer, 2010.</p> <p>4. Malinowski B. Szkyce z teorii kultury. – Warszawa, 1958.</p> <p>5. Ryszkiewicz M. Ewolucja od Welkiego Wybuchu do Homo Sapiens. – Warszawa, 2000.</p> <p>6. Анисимов А.Ф. Духовная жизнь первобытного общества. – М.-Л., 1966.</p> <p>7. Арутюнов С.А. Народы и культуры. Развитие и взаимодействие. – М., 1989.</p> <p>8. Гладких М.І., Станко В.Н. Мистецтво та світогляд пізньопалеолітичної людини (за матеріалами України) // Археологія. – 1996. -- №3.</p> <p>9. Истрин В. Возникновение и развитие письма. – М., 1965.</p> <p>10. Косвен М.О. Очерки по истории первобытной культуры. – М., 1967.</p> <p>11. Маланюк Є. Нариси з історії нашої культури. – К., 1992.</p> <p>12.Тейлор Є.Б. Первобытная культура. – М., 1989.</p>
	<p>8. Семінар 3.</p> <p>Матеріальна та духовна культура населення середнього палеоліту</p>	4	<p>Підготовка усних відповідей до Семінару 3</p>	<p>1. Бонч-Осмоловский Г.А. Кисть ископаемого человека из грота Киик-Коба. – Москва; Ленинград, 1941. – 172 с.</p> <p>2. Борисковский П.И. Палеолит Украины. – Москва; Ленинград, 1950. – 140 с.</p> <p>3. Степанчук В. Львовдовики, мамонти та первісні люди: Україна мільйон років тому. – К., 2007.</p> <p>4 Бибиков С.Н. Древнейший музыкальный комплекс из костей мамонта. Очерк материальной и духовной культуры палеолитического человека. – М., 1981.</p> <p>5. Ефименко П.П. Первобытное общество. – К., 1953.</p> <p>6. Мацкевий Л. Вклад Павла Борисковського у вивчення кам'яної доби Подністров'я // МДАПВ. Постаті української археології. – Львів, 1998. – Вип. 7. – С. 24-25.</p>

				<p>7. Черныш А.П. Палеолит и мезолит Поднестровья. – Москва, 1973.</p> <p>8. Ситник О.С. Культурна антропология. – Львів, 2012.</p> <p>9. Залізник Л.Л. Археология Украины. Курс лекцій. – К., 2005.</p> <p>Монгайт А.Л. Археология Западной Европы. Каменный век. – М., 1973.</p>
VI.	<p>9. Лекція 6. Основні види палеолітичного мистецтва та їх локалізація. Первинність форми та кольору.</p>	2	Опрацювання матеріалу Лекції 6	<p>1.Залізник Л.Л. Археология Украины: Курс лекцій. – К., 2005.</p> <p>3.Шовкопляс І.Г. Основи археології. – К., 1985.</p> <p>4. Монгайт А.Л. Археология Западной Европы. – М., 1974.</p> <p>5.Харитонов В.М. Лекции по антропогенезу и археологии палеолита. М., 1987.</p> <p>6.Брей У., Трамп Д. Археологический словарь М. 1999</p> <p>7. Дельеж Р. Нариси з історії антроплогії. Школи. Автори. Теорії. – К., 2008.</p> <p>8. Chase, Philip G. The Emergence of Culture: The Evolution of a Uniquely Human Way of Life. – Birkhäuser, 2005.</p> <p>9. Sandars, Nancy K., Prehistoric Art in Europe. – Penguin (Pelican, now Yale, History of Art), 1968. – 230 p.</p> <p>10.Wildgen W. The Paleolithic origins of art, its dynamic and topological aspects, and the transition to writing // http://www.archeo.uw.edu.pl/zalaczniki/upload80.pdf</p> <p>11.Petrognani S. Early Upper Paleolithic Art: Shared characteristics and Different Symbolic Traditions // https://journals.openedition.org/palethnologie/836</p>
VII.	<p>10. Семінар 4. Матеріальна та духовна культура населення верхнього палеоліту</p>		Підготовка усних відповідей до колоквиуму	<p>1. Бонч-Осмоловский Г.А. Кисть ископаемого человека из грота Киик-Коба. – Москва; Ленинград, 1941. – 172 с.</p> <p>2. Борисковский П.И. Палеолит Украины. – Москва;</p>

				<p>Ленинград, 1950. – 140 с.</p> <p>3. Степанчук В. Львововики, мамонти та первісні люди: Україна мільйон років тому. – К., 2007.</p> <p>4 Бибииков С.Н. Древнейший музыкальный комплекс из костей мамонта. Очерк материальной и духовной культуры палеолитического человека. – М., 1981.</p> <p>5. Ефименко П.П. Первобытное общество. – К., 1953.</p> <p>6. Мацкевий Л. Вклад Павла Борисковського у вивчення кам'яної доби Подністров'я // МДАПВ. Постаті української археології. – Львів, 1998. – Вип. 7. – С. 24-25.</p> <p>7. Черныш А.П. Палеолит и мезолит Поднестровья. – Москва, 1973.</p> <p>8. Ситник О.С. Культурна антропологія. – Львів, 2012.</p> <p>9. Залізник Л.Л. Археологія України. Курс лекцій. – К., 2005.</p> <p>10. Монгайт А.Л. Археология Западной Европы. Каменный век. – М., 1973.</p>
	<p>11. Лекція 7.</p> <p>Мистецтво Франко-кантабрійської зони.</p>		<p>Підготовка усних відповідей до Колоквоуму</p>	<p>1. Монгайт А.Л. Археология Западной Европы. – М., 1974.</p> <p>5.Харитонов В.М. Лекции по антропогенезу и археологии палеолита. М., 1987.</p> <p>6.Брей У., Трамп Д. Археологический словарь М. 1999</p> <p>7. Дельеж Р. Нариси з історії антропології. Школи. Автори. Теорії. – К., 2008.</p> <p>8. Chase, Philip G. The Emergence of Culture: The Evolution of a Uniquely Human Way of Life. – Birkhäuser, 2005.</p> <p>9. Sandars, Nancy K., Prehistoric Art in Europe. – Penguin (Pelican, now Yale, History of Art), 1968. – 230 p.</p> <p>10.Wildgen W. The Paleolithic origins of art, its dynamic and topological aspects, and the transition to writing // http://www.archeo.uw.edu.pl/zalaczniki/upload80.pdf</p>

				11. Petrognani S. Early Upper Paleolithic Art: Shared characteristics and Different Symbolic Traditions // https://journals.openedition.org/palethnologie/836
VII I.	12. Семінар 5. Палеолітичне мистецтво населення України.	2	Опрацювання матеріалу Лекції 7	<ol style="list-style-type: none"> 1. Бонч-Осмоловский Г.А. Кисть ископаемого человека из грота Киик-Коба. – Москва; Ленинград, 1941. – 172 с. 2. Борисковский П.И. Палеолит Украины. – Москва; Ленинград, 1950. – 140 с. 3. Степанчук В. Львовдовики, мамонти та первісні люди: Україна мільйон років тому. – К., 2007. 4. Бибииков С.Н. Древнейший музыкальный комплекс из костей мамонта. Очерк материальной и духовной культуры палеолитического человека. – М., 1981. 5. Ефименко П.П. Первобытное общество. – К., 1953. 6. Мацкевий Л. Вклад Павла Борисковского у вивчення кам'яної доби Подністров'я // МДАПВ. Постаті української археології. – Львів, 1998. – Вип. 7. – С. 24-25. 7. Черныш А.П. Палеолит и мезолит Поднепровья. – Москва, 1973. 8. Ситник О.С. Культурна антропология. – Львів, 2012. 9. Залізник Л.Л. Археология Украины. Курс лекций. – К., 2005. 10. Монгайт А.Л. Археология Западной Европы. Каменный век. – М., 1973.
	КОЛОКВІУМ (проміжний іспит).	8		
IX.	Лекція 8. “Палеолітична Венера” як археологічна категорія. Типи, види, періодизація.	2	Опрацювання матеріалу Лекції 8.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Clottes J. What is Paleolithic Art?: Cave Paintings and the Dawn of Human Creativity. – University of Chicago Press, 2016. – 192 p. 2. Kleiner Fled S. Gardner’s Art through the Ages: The Western Perspective. – Vol. 1. – Cengage Learning, 2009. – 464 p. 3. The Venus Figurines of the European Paleolithic

				<p>Era // ancient-origins.net</p> <p>4. Dixon Alan F., Barnaby J. Dixon. Venus Figurines of European Paleolithics: Symbols of Fertility or Attractiveness? // Journal of Antropology. – Vol 2011.</p> <p>5. http://gbooks.archeologia.ru/ – Книги по истории, археологии, географии, этнографии, филологии, лингвистике, генеалогии, философии, изданные преимущественно до 1917 р.</p>
	<p>Лекція 9. Печерний розпис як видатне досягнення палеолітичного мистецтва. Історія дослідження.</p>	4	<p>Опрацювання матеріалу Лекції 9</p>	<p>1. Clottes J. What is Paleolithic Art?: Cave Pantings and the Dawn of Human Creativity. – University of Chicago Press, 2016. – 192 p.</p> <p>2 Kleiner Fled S. Gardner’s Art through the Ages: The Western Perspective. – Vol. 1. – Cengage Learning, 2009. – 464 p.</p> <p>3. D. L. Hoffmann; C. D. Standish; M. García-Diez; P. B. Pettitt; J. A. Milton; J. Zilhão; J. J. Alcolea-González; P. Cantalejo-Duarte; H. Collado; R. de Balbín; M. Lorblanchet; J. Ramos-Muñoz; G.-Ch. Weniger; A. W. G. Pike (2018). "U-Th dating of carbonate crusts reveals Neandertal origin of Iberian cave art" // Science. – №359 (6378). – p. 912–915.</p> <p>4. R. A. Bentley, H. D. G. Maschner, & C. Chippendale, Eds. Handbook of Theories and Methods in Archaeology, Altamira Press, Walnut Creek CA, 2007. – p. 283-296.</p> <p>5. P.B.Pettitt, Discovery, nature and preliminary thoughts about Britain's first cave art // https://web.archive.org/web/20120425064551/http://cpra.group.shef.ac.uk/5/pettitt.pdf</p> <p>6. Poul G. Bahn. Journey through the Ice Age. – University California Press, 1997. – 240 p.</p> <p>Chase, Philip G. The Emergence of Culture: The</p>

				<p>Evolution of a Uniquely Human Way of Life. – Birkhäuser, 2005.</p> <p>7. Bailey D. Prehistoric figurines: representation and corporeality in the Neolithic, Routledge publishers, 2005. – 213 P.</p> <p>8. Sandars, Nancy K., Prehistoric Art in Europe. – Penguin (Pelican, now Yale, History of Art), 1968. – 230 p.</p> <p>9. Wildgen W. The Paleolithic origins of art, its dynamic and topological aspects, and the transition to writing // http://www.archeo.uw.edu.pl/zalaczniki/upload80.pdf</p> <p>10. Petrognani S. Early Upper Paleolithic Art: Shared characteristics and Different Symbolic Traditions // https://journals.openedition.org/palethnologie/836</p>
X.	Семінар 6. Палеолітична музика у світлі джерел	2	Підготовка усних відповідей до Семінару 6	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wilford J.N. Flutes offer Clues to Stone-Age Music https://www.nytimes.com/2009/06/25/science/25flute.html 2. Бибиков С.Н. Древнейший музыкальный комплекс из костей мамонта. Очерк материальной и духовной культуры палеолитического человека. – М., 1981. 3. . Ефименко П.П. Первобытное общество. – К., 1953. 4. d'Errico, Francesco, Paola Villa, Ana C. Pinto Llon, and Rosa Ruiz Idarraga (1998). "A Middle Palaeolithic origin of music? Using cave-bear bone accumulations to assess the Divje Babe I bone 'flute'". Antiquity. 72 (March) (275): 65–79.

				<p>5. Mithen S. The Singing Neanderthals: the Origins of Music, Language, Mind and Body. (2006)</p> <p>6. Sorce Keller, M. "Origini della musica", in Alberto Basso (eds.), Dizionario Enciclopedico Universale della Musica e dei Musicisti, Torino, UTET, III (1984), 494- 500.</p> <p>7. Hagen, EH and; Hammerstein P. <u>Did Neanderthals and other early humans sing? Seeking the biological roots of music in the loud calls of primates, lions, hyenas, and wolves // Musicae Scientiae.</u>, 2009 – 2010, p. 291 – 320.</p>
XI.	Лекція 10 Основні пам'ятки з розписом. Сюжети, стиль виконання, утилітарне значення.	2 3	Опрацювання матеріалу Лекції	<p>12. Clottes J. What is Paleolithic Art?: Cave Paintings and the Dawn of Human Creativity. – University of Chicago Press, 2016. – 192 p.</p> <p>2 Kleiner Fled S. Gardner's Art through the Ages: The Western Perspective. – Vol. 1. – Cengage Learning, 2009. – 464 p.</p> <p>3. D. L. Hoffmann; C. D. Standish; M. García-Diez; P. B. Pettitt; J. A. Milton; J. Zilhão; J. J. Alcolea-González; P. Cantalejo-Duarte; H. Collado; R. de Balbín; M. Lorblanchet; J. Ramos-Muñoz; G.-Ch. Weniger; A. W. G. Pike (2018). "U-Th dating of carbonate crusts reveals Neandertal origin of Iberian cave art" // Science. – №359 (6378). – p. 912–915.</p> <p>4. R. A. Bentley, H. D. G. Maschner, & C. Chippendale, Eds. Handbook of Theories and Methods in Archaeology, Altamira Press, Walnut Creek CA, 2007. – p. 283-296.</p> <p>5. P.B.Pettitt, Discovery, nature and preliminary thoughts about Britain's first cave art // https://web.archive.org/web/20120425064551/http://ca</p>

				<p>pra.group.shef.ac.uk/5/pettitt.pdf</p> <p>6. Poul G. Bahn. Journey through the Ice Age. – University California Press, 1997. – 240 p.</p> <p>Chase, Philip G. The Emergence of Culture: The Evolution of a Uniquely Human Way of Life. – Birkhäuser, 2005.</p> <p>7. Bailey D. Prehistoric figurines: representation and corporeality in the Neolithic, Routledge publishers, 2005. – 213 P.</p> <p>8. Sandars, Nancy K., Prehistoric Art in Europe. – Penguin (Pelican, now Yale, History of Art), 1968. – 230 p.</p> <p>9. Wildgen W. The Paleolithic origins of art, its dynamic and topological aspects, and the transition to writing // http://www.archeo.uw.edu.pl/zalaczniki/upload80.pdf</p> <p>10. Petrognani S. Early Upper Paleolithic Art: Shared characteristics and Different Symbolic Traditions // https://journals.openedition.org/palethnologie/836</p>
XII.	Лекція 11 Середземноморська зона первісного мистецтва. Центри, сюжети, види.	2	Опрацювання матеріалу Лекції 11	<ol style="list-style-type: none"> 1. Столяр А. Д. Происхождение изобразительного искусства / А. Д. Столяр. – М. : Наука, 1985. – 298 с 2. Массон В. М. Первые цивилизации / В. М. Массон. – М. : Искусство, 1989. – 324 с. 3. Каган М. С. Морфология искусства / М. С. Каган. – Л. : Искусство, 1972. – 440 с. 4. Кожин П. М. О древних орнаментальных системах Евразии / П. М. Кожин // Этнознаковые функции культуры. – М. : Наука, 1991. – С. 129–151.

				<p>5. Даниленко В. Н. Космогония первобытного общества / В. Н. Даниленко. – Фастов, 1997. – 196 с.</p> <p>6. Мириманов В. В. Первобытное и традиционное искусство / В. В. Мириманов. – М. : Наука, 1973. – 319 с.</p> <p>7. Nanda Serena. Cultural Anthropology / Serena Nanda. – Nadswarth, Inc. Belmont, California, 1986. – 489 p.</p>
ХІІ І.	Лекція 12. Знаково-комунікативна роль первісного мистецтва.	2	Опрацювання матеріалу Лекції 12	<p>1. Яковлева Л.А. Прикраси із мушель як елемент символіко-знакової системи оздоблення одяжі та тіла (за даними поселень і стоянок пізньої доби верхнього палеоліту України) / Л.А. Яковлева // Археологія і давня історія України: Зб. наук. пр. — К.: ІА НАН України, 2011. — Вип. 6. — С. 91-98.</p> <p>1. Нікіщенко Ю. І., Пустовалов С. Ж. Про походження орнаменту та ранні етапи його розвитку // http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/3581/Nikishenko_Pro_pokhodzhennia_or_namentu.pdf?sequence=1&isAllowed=y</p> <p>2. Відейко М. Ю. Духовна культура та мистецтво. Зооморфізм та антропоморфізм первісного мистецтва / М. Ю. Відейко // Історія української культури у 5 тт. – К. : Наук. думка, 2001. – Т. 1. – С. 168–171.</p> <p>3. Иванов С. В. Орнамент народов Сибири как</p>

				<p>исторический источник / С. В. Иванов // ТИЭ. – М. ; Л., 1963. – Т. 81. – 685 с.</p> <p>4. Мириманов В. В. Первобытное и традиционное искусство / В. В. Мириманов. – М. : Наука, 1973. – 319 с.</p> <p>5. Ткачук Т. М. Знакова система Трипільської культури / Т. М. Ткачук // Археологія. – 1993. – Вип. 3. – С. 91–100.</p> <p>6. Fisher John. Art Stiles as Cognitive Maps / John Fisher // American Anthropologist. – 1963. – P. 79–93.</p> <p>7. Кравченко Н. Знаки і букви на предметах. Археологічні матеріали до вивчення докириличного письма у ранніх слов'ян // Археологічні пам'ятки Фастівщини.- Фастівський державний краєзнавчий музей.- Фастів, 2001- № 10-11.- С. 95-111.</p>
XIV	Лекція 13. Первісне мистецтво Сходу. Знахідки, сюжети, види, значення.	2	Опрацювання матеріалу Лекції 13	<p>2. Мириманов В. В. Первобытное и традиционное искусство / В. В. Мириманов. – М. : Наука, 1973. – 319 с.</p> <p>3. Nanda Serena. Cultural Anthropology / Serena Nanda. – Nadswarth, Inc. Belmont, California, 1986. – 489 p. Трубачев О.Н. Этногенез и культура древнейших славян. – Москва, 1991</p> <p>4. Даниленко В. Н. Космогония первобытного общества / В. Н. Даниленко. – Фастов, 1997. – 196 с.</p>

				<p>5. Кожин П. М. О древних орнаментальных системах Евразии / П. М. Кожин // Этнознаковые функции культуры. – М. : Наука, 1991. – С. 129–151.</p> <p>6. Массон В. М. Первые цивилизации / В. М. Массон. – М. : Искусство, 1989. – 324 с.</p>
XV.	Лекція 14 Зв'язок первісного мистецтва з духовними практиками населення кам'яної доби	4	Опрацювання матеріалу лекції 14	<p>1. Беседин В. И. «Микенский» орнаментальный стиль эпохи бронзы в Восточной Европе // Археология восточноевропейской лесостепи.- Воронеж, 1999.- Вып. 13.- С. 45-59.</p> <p>2. Чуев Н. И. Индоевропейцы эпохи бронзы в Восточном Туркестане и становление военной мысли в древнем Китае // Взаимодействие и развитие древних культур южного пограничья Европы и Азии.- Саратов, 2000,- С. 242-246.</p> <p>3. Монгайт А.Л. Археология Западной Европы. – М., 1974.</p> <p>4. Харитонов В.М. Лекции по антропогенезу и археологии палеолита. М., 1987.</p> <p>5. Брей У., Трамп Д. Археологический словарь М. 1999</p> <p>6. Дельеж Р. Нариси з історії антропології. Школи. Автори. Теорії. – К., 2008.</p> <p>7. Chase, Philip G. The Emergence of Culture: The Evolution of a Uniquely Human Way of Life. – Birkhäuser, 2005.</p> <p>8. Sandars, Nancy K., Prehistoric Art in Europe. – Penguin (Pelican, now Yale, History of Art), 1968. – 230 p.</p>

				<p>9. Wildgen W. The Paleolithic origins of art, its dynamic and topological aspects, and the transition to writing // http://www.archeo.uw.edu.pl/zalaczniki/upload80.pdf</p> <p>10. Petrognani S. Early Upper Paleolithic Art: Shared characteristics and Different Symbolic Traditions // https://journals.openedition.org/paethnologie/836</p>
XVI	<p>Лекція 15 Первісне мистецтво на території України: дослідники, знахідки, значення</p>	4	Опрацювання матеріалу лекції 15	<p>Бонч-Осмоловский Г.А. Кисть ископаемого человека из грота Киик-Коба. – Москва; Ленинград, 1941. – 172 с.</p> <p>2. Борисковский П.И. Палеолит Украины. – Москва; Ленинград, 1950. – 140 с.</p> <p>3. Степанчук В. Львововики, мамонти та первісні люди: Україна мільйон років тому. – К., 2007.</p> <p>4 Бибиков С.Н. Древнейший музыкальный комплекс из костей мамонта. Очерк материальной и духовной культуры палеолитического человека. – М., 1981.</p> <p>5. Ефименко П.П. Первобытное общество. – К., 1953.</p> <p>6. Мацкевий Л. Вклад Павла Борисковського у вивчення кам'яної доби Подністров'я // МДАПВ. Постаті української археології. – Львів, 1998. – Вип. 7. – С. 24-25.</p> <p>7. Черныш А.П. Палеолит и мезолит Поднестровья. – Москва, 1973.</p> <p>8. Ситник О.С. Культурна антропологія. – Львів, 2012.</p> <p>9. Залізник Л.Л. Археологія України. Курс лекцій. – К., 2005.</p> <p>10. Монгайт А.Л. Археология Западной Европы. Каменный век. – М., 1973.</p> <p>миотика культуры // История культурологии: учеб. для аспирантов и соискателей ученой степени кандидата наук / под ред. А.П. Огурцова. –</p>

				Москва: Гардарики, 2006.
	Лекція 16. Роль первісного мистецтва в становленні європейської культури зокрема та людства загалом	8	Опрацювання матеріалу лекції 16	<ol style="list-style-type: none"> 1. Елинек Я. Большой иллюстрированный атлас первобытного человека. – М., 1985. 2. Ламберт Д. Доисторический человек. / Кембриджский путеводитель. – Ленинград, 1991. 3. Clottes J. What is Paleolithic Art?: Cave Paintings and the Dawn of Human Creativity. – University of Chicago Press, 2016. – 192 p. 4. Kleiner Fled S. Gardner’s Art through the Ages: The Western Perspective. – Vol. 1. – Cengage Learning, 2009. – 464 p. 5. D. Tab Rasmussen, Schopf. The Origin and Evolution of Humans and Humanness. – Portland, 1993. – 146 p. 6. Лазуков Г.И., Гвоздовер М.Д., Рогинский Я.Я., Урысон М.И., Харитонов В.М., Якимов В.П. Природа и древний человек (основные этапы развития природы, палеолитического человека и его культуры на территории СССР в плейстоцене). – М.:Мысль, 1981. 7. Дельеж Р. Нариси з історії антропології. Школи. Автори. Теорії. – К., 2008. 8. Chase, Philip G. The Emergence of Culture: The Evolution of a Uniquely Human Way of Life. – Birkhäuser, 2005. 9. Nanda Serena. Cultural Anthropology / Serena Nanda. – Nadswarth, Inc. Belmont, California, 1986. – 489 p. Трубачев О.Н. Этногенез и культура древнейших славян. – Москва,

				1991 10. Даниленко В. Н. Космогония первобытного общества / В. Н. Даниленко. – Фастов, 1997. – 196 с.
	ФІНАЛЬНИЙ ІСПИТ.	14		